

N:o 93.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående upplåtande till arméförvaltningen af förra posthuset vid Rödbodtorget samt försäljning af fastigheten n:o 1 i kvarteret Memnon i Stockholm; gifven Kristiania slott den 10 mars 1905.

Under åberopande af närlagda utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva,

dels att af fonden för anordnande af lokaler för statens ämbetsverk i hufvudstaden må användas högst 355,000 kronor för utförande af påbyggnads- och inredningsarbeten i förra posthuset vid Rödbodtorget eller fastigheten n:o 1 i kvarteret Sjöraen inom Klara församling i Stockholm, i syfte att därstädes bereda ämbetslokaler för arméförvaltningen samt fortifikationens och intendenturkårens hufvudstationer m. fl.,

dels ock att, vid bifall härtill, den af arméförvaltningen nu disponerade fastigheten i kvarteret Memnon inom Nikolai församling i Stockholm må försäljas och köpeskillingen tilläggas nämnda fond.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts,

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Otto Virgin.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å
Kristiania slott den 10 mars 1905.*

Närvarande:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve GYLDENSTOLPE
Statsråden: WESTRING,
RAMSTEDT,
VIRGIN.

Efter gemensam beredning inom landtförsvars- och civildepartementen föredrog chefen för förstnämnda departement, statsrådet Virgin arméförvaltningens underdåniga skrivelser den 3 september och den 29 november 1904, angående anordnande af lokaler för arméförvaltningen i förra posthuset vid Rödbodtorget i Stockholm; och anförde departementschefen därvid:

»I nådig proposition till Riksdagen den 21 februari 1902, angående uppförande af ny byggnad för Kungl. Maj:ts kansli m. m., gjorde Kungl. Maj:t framställning om, bland annat, anvisande af medel för påbyggnad och förändring af postverkets hus vid Rödbodtorget i och för inrymmande i detta hus af lokaler för arméförvaltningen och marinförvaltningen. Enligt denna proposition skulle den egendom, arméförvaltningen nu innehar, jämlikt uppgjordt förslag till byte mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad af åtskilliga lägenheter inom staden, öfvergå i stadens ägo. Denna framställning blef dock icke af Riksdagen bifallen.

Efter det marinförvaltningen i skrifvelse den 19 november 1903 fäst statsrådets och chefens för sjöförvarsdepartementet uppmärksamhet på nödvändigheten däraf, att ämbetsverket erhöles en rymligare lokal, anmodade nämnde departementschef uti särskilda skrivelser den 24 i samma månad armé- och marinförvaltningarna att, efter granskning af uppgjorda förslagsritningar till ombyggnad af förra posthuset vid Rödbodtorget för inrymmande därstädes af nämnda båda ämbetsverk, inkomma med yttrande, huruvida det enligt ritningarna uppgjorda förslaget till inredning af ifrågavarande byggnad vore lämpligt för de respektive ämbetsverkens behof, eller om någon förändring däri vore önskvärd. Arméförvaltningen ansåg väl, att dess behof af ökad utrymme skulle kunna tillgodoses inom posthuset, under förutsättning likväl att intendenturkårens hufvudstation ej dit förlades och att lokalerna fördelades mellan armé- och marinförvaltningarna i enlighet med ett utaf den förra af dessa myndigheter uppgjort förslag, men marinförvaltningen åter meddelade, att, som ämbetsverket dåmera hade behof af ett utrymme om 50 rum jämte en eller två ritsalar med tillsammans omkring 210 kvadratmeters golfyta, ämbetsverket icke ansåge gamla posthuset kunna lämna härför erforderliga lokaler, samt att i anledning häraf förläggning af marinförvaltningens lokaler till nämnda byggnad icke vidare syntes böra ifrågasättas.

Härefter anmodades arméförvaltningen att uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med ritningar och kostnadsförslag till anordnande i förra posthuset vid Rödbodtorget af lokaler endast för detta ämbetsverk. I de med anledning häraf inkomna, ofvan omförmälda skrivelserna anför arméförvaltningen i fråga om behofvet af större utrymme, att inom ämbetsverkets hus borde finnas lokaler äfven för fortifikationens hufvudstation, intendenturkårens hufvudstation, utrustningskommissionen och en del af artilleristaben. Af brist på utrymme måste dock för närvarande hyras lokaler såväl för intendenturkårens hufvudstation som för den inom arméförvaltningens intendentsdepartement inrättade sjukvårdsbyrån. Men det vore ej blott denna utrymmesbrist, som vid en förflyttning af ämbetsverket borde afhjälpas, utan äfven den, hvaraf samtliga inom arméförvaltningens nuvarande hus inrymda departement och formationer sedan länge lidit. Sålunda disponerade *artilleridepartementet*, för hvilket lokaler erfordrades ej blott åt dess egen personal, som för närvarande utgjordes af 11 personer, utan äfven åt chefen för artilleristaben, 2 adjutanter, 1 vaktmästare och 2 skrifvare, endast 13 rum, däraf flera vore små, föga ljusa och i öfrigt olämpliga. Sedan chefen, fältygmästaren, chefen för artilleristaben och sekreteraren er-

hållit hvar sitt rum, ett disponerats för vaktmästare och ordonnanser samt till kapprum och ett till väntrum, återstode 7 rum för öfriga 11 personer, hvilket vore för litet för att de, ostörda af hvarandra, skulle kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden. *Fortifikationsdepartementet*, hvars personal bestode af 9 personer, hvartill komme 1 skrifvare, disponerade 6 rum, hvarjämte skrifvaren vore inrymd i ett af civila departementets långt från fortifikationsdepartementets lokaler liggande arkivrum. Efter det chefen och de båda byråcheferna fått hvar sitt rum, återstode sålunda för 6 personer endast 3 rum, af hvilka 2 vore föga ljusa. Särskilda vaktmästare-, kapp- och väntrum saknades äfvensom lokal för militärbyråns vidlyftiga arkiv. *Intendentsdepartementet*, som, fränsedt sjukvårdsbyrån, behöfde utrymme för 22 tjänstemän, 1 underofficer, 1 vaktmästare och 4 skrifvare, hvartill komme 1 adjutant hos chefen och 1 sekreterare hos utrustningskommissionen, disponerade för dessa 30 personer tillsammans 20 rum, af hvilka 3 vore modellrum med plats för underofficern, 1 vaktmästare- och kapprum, 1 skrifvarerum, 1 sessionsrum med plats för adjutanten, 1 användes af sekreteraren i utrustningskommissionen och 1 till föreläsningrum för intendentsaspiranter. För departementets chef och 21 tjänstemän återstode således 12 rum eller, sedan chefen, 2 byråchefer och sekreteraren erhållit hvar sitt rum, endast 8 delvis små och föga ljusa rum för 18 personer. Att den till departementet hörande sjukvårdsbyrån under sådana förhållanden ej kunnat inrymmas i departementets lokaler vore uppenbart. För denna byrå hade därför 3 rum jämte 1 förrådsrum hyrts i enskild person tillhörigt hus. Denna lokal vore dock mycket trång. Då ett rum afsetts för byråchefen, funnes blott 2 rum för 5 öfriga till byrån hörande personer. *Civila departementet*, hvars personal för närvarande bestode af 1 chef, 8 ordinarie tjänstemän och 16 amanuenser, samt 5 vaktmästare, hvartill komme 1, emellanåt 2 skrifvare, disponerade 22 rum, däraf 1 för vaktmästarne, 1 väntrum, 4 arkivrum och 1 skrifvarerum. Tre rum upptoges af chefen, krigsrådet och sekreteraren, hvarefter återstode 12 till största delen små rum för 22 personer. Vid *fortifikationens hufvudstation* tjänstgjorde för närvarande 17 officerare och vederlikar, 3 underofficerare, 1 vaktmästare och 2 skrifvare, förutom personalen vid kasernbyggnadsafdelningens ritbyrå, nämligen 1 arkitekt, 9 ritare och 1 vaktmästare samt skrifvare. För hela denna personal funnes nu ej mera än 16 rum att tillgå, däraf 1 för vaktmästare och ordonnanser samt såsom kapprum, 1 större men likväl alldeles otillräckligt rit- och skrifrum för chefens för fortifikationen expedition samt trupp- och fästningsbyggnadsafdelningarna, 1 större

men äfvenledes otillräckligt och föga ljusst rum för fortifikationens stora bibliotek och arkiv samt 6 mycket olämpliga vindsrum för kasernbyggnadsafdelningen med sin mycket och ljusst utrymme kräfvande ritbyrå. Rummen vore belägna i 3 våningar; en del af dem vore mycket små och en del genomgångsrum. Frånräknades 1 rum för hvar och en af de 3 afdelningscheferna, sekreteraren och arkitekten, rit- och skrifrummet, där underofficerarne och en af skrifvarne hade sin plats, samt 2 vaktmästare- och kapprum, återstode 8 rum för 21 personer. Att här förefunnes ett mycket stort behof af ökad utrymme låge därför i öppen dag. Personalen vid *intendenturkårens hufvudstation* utgjordes af 1 chef och 11 andra civilmilitära personer samt 1 vaktmästare, hvartill komme under en del af året dels ytterligare 12 civilmilitära personer och dels 10 intendentsaspiranter, för hvilka senare äfven en föreläsningssal vore behöflig. Vidare erfordrades utrymme för hufvudstationens i stark utveckling varande bibliotek. För *intendenturkårens hufvudstation* hade, såsom förut nämnts, förhyrts lokal, hvilken bestode af 8 rum och tambur. Då 1 af rummen måste disponeras af chefen ensam, återstode endast 7 rum för den öfriga personalen.

Förutom de lokaler, som enligt hvad nu anförts vore att tillgå i arméförvaltningens nuvarande hus, funnes där äfven rum för ämbetsverkets ombudsman, plenisal, rum för bokbindare och portvakt samt bostad för en vaktmästare äfvensom några vindskontor. I det hela disponerade arméförvaltningen, jämte de formationer, som borde vara i dess närhet förlagda, omkring 100 rum, däraf dock 13 vore förhyrda i enskildt hus. För att tillräckligt utrymme i ämbetsverkets nuvarande hus skulle erhållas, erfordrades, att det ökades med omkring 80 rum, af hvilka åtminstone 4 borde vara ganska stora. Vid förfrågan hos öfverintendentsämbetet, som hade tillsyn och vård om arméförvaltningens nuvarande hus, huruvida en sådan utvidgning vore möjlig, hade emellertid öfverintendentsämbetet anført, att, då arméförvaltningens hus, som innehölle omkring 80 rum, vore uppfördt i fyra våningar och en vindsvåning, en påbyggnad, hvarigenom det ytterligare erforderliga utrymmet skulle erhållas, icke kunde ifrågasättas, helst byggnadsgrundens beskaffenhet icke vore god, hvilket framginge däraf, att redan nu rätt afsevärda sättsprickor förefunnes i murverken, särskildt sådana som ginge tvärs igenom huset från norr till söder, sprickor, som vid flere tillfällen blifvit lagade, men sedermera ånyo framträd. En byggnad, i hvilken samtliga de behöfliga lokalerna skulle kunna anordnas, erfordrade en grundyta minst dubbelt så stor, som den nuvarande byggnadens eller omkring 1,900 kvadratmeter, och det oakadt skulle man nödgas gifva byggnaden en höjd af 4 eller 5 våningar.

I följd af detta öfverintendentensämbetets yttrande vore, enligt arméförvaltningens åsikt, enda möjligheten för erhållande af tillräckliga och ändamålsenliga lokaler, att ämbetsverket förflyttades till annat hus, som antingen redan vore eller genom påbyggnad kunde göras tillräckligt rymligt. Postverkets förra hus vid Rödbodtorget, ökad med en våning och med vinden anordnad till mansardvåning, lämnade fullt tillfredsställande utrymme såväl för arméförvaltningen, äfven om dess personal, såsom vore att förutse, i en snar framtid något tillökades, som ock för fortifikationens hufvudstation med därtill hörande ritkontor, för den del af artilleristaben, som borde vara förlagd i omedelbar närhet af generalfälttygmästarens och inspektörens för artilleriet ämbetslokal, för intendenturkårens hufvudstation och för utrustningskommissionen. Vidare kunde ett kommittérum, hvaraf behof under senare åren alltmer gjort sig gällande, erhållas samt 1 rum för bokbinderi. Vid hvardera af de båda hufvudingångarna skulle portvaktslägenheter inredas och slutligen hade inom den nya lokalen beräknats bostäder åt vaktmästare för hvar och ett af de fyra departementen samt åt en vaktmästare för hvardera af fortifikationens och intendenturkårens hufvudstationer.

För att byggnaden skulle blifva fullt lämplig för sitt nya ändamål, fordrades emellertid, ej blott att den påbyggdes, utan äfven att den nuvarande inredningen något ändrades, allt enligt ritningar, som inom arméförvaltningen blifvit uppgjorda. Kostnaderna härför hade af arméförvaltningen beräknats sålunda:

byggnadsarbeten.....	kronor	260,230: —
värmeledningsarbeten.....	»	40,000: —
elektriska ledningar och åskledare	»	15,000: —
ritningar ooh kontroll	»	10,000: —
oförutsedda utgifter.....	»	29,770: —
		<hr/>
	kronor	355,000: —
hvertill borde läggas kostnaderna för reparation af gamla samt inköp af nya möbler och inventarier.....	kronor	37,000: —
flyttning af möbler och inventarier, arkiv och bibliotek	»	3,000: —
		<hr/>
	»	40,000: —
	Summa kronor	395,000: —

Å andra sidan borde erinras, att den årliga utgift, för närvarande 3,800 kronor, som utginge såsom hyra för lokaler till arméför-

valtningens intendentsdepartementets sjukvårdsbyrå och intendenturkårens hufvudstation, komme att upphöra, sedan de nya lokalerna blifvit tagna i anspråk. Beträffande de med den föreslagna förflyttningen till förra posthuset vid Rödbodtorget förenade kostnadernas bestridande har arméförvaltningen föreslagit, att det erforderliga beloppet skulle få utgå ur den af statskontoret förvaltade »fonden för anordnande af lokaler för statens ämbetsverk i hufvudstaden», mot det att, därest arméförvaltningens nuvarande hus och tomt sedermera blefve försälda, försäljningssumman tillades nämnda fond. Vid år 1899 af sakkunniga personer verkställd värdering af tomten hade den uppskattats till 360,000 kronor, hvadan, i betraktande af den stegring i priset å välbelägna tomter, som sedan dess ägt rum, och af den år för år tilltagande frekvensen å det närliggande Mälartorget, denna tomt år 1907, då försäljningen tidigast kunde ske, torde betinga ett pris af åtminstone 400,000 kronor.

Öfver arméförvaltningens ifrågavarande framställning har öfverintendentsämbetet den 17 sistlidne januari afgifvit infordradt utlåtande och därvid hufvudsakligen anfört, att ämbetet, som vid granskning af de föreliggande kostnadsberäkningarna, i hvad de anginge egentliga byggnadsarbeten m. m., icke funnit orsak till anmärkning, för sin del ansett de uppgjorda ritningarna icke föranleda andra erinringar, än som finge betraktas såsom en följd af de svårigheter, hvilka städse vore förenade med uppgiften att inom en äldre byggnad med dess redan gifna plandisposition inreda lokaler, afsedda för nya ändamål. Därjämte har ämbetet ansett sig böra meddela, att byggnaden enligt de uppgjorda ritningarna skulle blifva högre, än som med hänsyn till angränsande gators bredd, enligt byggnadsstadgan för rikets städer och den för hufvudstaden gällande byggnadsordning, kunde medgifvas, hvilket komme att menligt inverka på grannarnes tillgång till ljus och luft.

Arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet, som i anledning af hvad öfverintendentsämbetet sålunda anfört, lämnats tillfälle att ånyo yttra sig i frågan, har i sådant hänseende anfört, bland annat, att arméförvaltningen i sin helhet jämte fortifikationens och intendenturkårens hufvudstationer m. m. ej kunde inrymmas i förra posthuset, om detta icke tillökades med den föreslagna påbyggnaden, samt framhållit de stora olägenheter, som komme att uppstå för ämbetsverket, om icke lokaler kunde på samma ställe beredas för hela ämbetsverket och nämnda hufvudstationer. Visserligen komme byggnaden att mot Karduanmakaregatan och delvis äfven mot Klara västra och södra

kyrkogator erhålla större höjd än byggnadsnämnden, därest fråga vore om påbyggande af enskild person tillhörigt hus, kunde tillåta, men i betraktande däraf, att den nuvarande starkt utspringande och alltså mycket öfverskuggande taklisten i påbyggnadsförslaget betydligt minskats, och att motsatta fasader vid Karduansmakaregatan vette åt söder och sålunda ej komme att blifva beröfvade all sol i sina öfre våningar, samt att de båda kyrkogatorna mynnade ut mot öppen plats åt söder, blefve den befarade olägenheten ej så stor, som den vid första påseendet kunde förefalla. Arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet hemställde fördenskull, att öfverintendentsämbetets erinran ej måtte föranleda någon ändring i det föreliggande förslaget.

Slutligen har statskontoret i afgifvet underdånigt utlåtande upplyst, att tillgångarna i den under statskontorets förvaltning stående »fonden för anordnande af lokaler för statens ämbetsverk i hufvudstaden», enligt approximativ beräkning, vid 1904 års slut uppgingo till 1,330,000 kronor, samt, med erinran att för användning af medel ur nämnda fond erfordrades Riksdagens medgifvande i hvarje särskildt fall, vidare anför, att statskontoret ansåge med fondens ändamål förenligt, att de kostnader, som befunnes erforderliga för anskaffande af nya lokaler åt arméförvaltningen med därtill hörande underafdelningar, bestredes af medel ur samma fond.

Efter det generalpoststyrelsen och Stockholms centralpostkontor inrymts i det nya posthuset vid Vasagatan i Stockholm, anmälde generalpoststyrelsen i en till statsrådet och chefen för finansdepartementet den 1 december 1903 aflåten skrifvelse, att den vid Rödbodtorget befintliga, af postverket hittills disponerade fastigheten n:o 1 i kvarteret Sjöråen inom Klara församling kunde för annat statens ändamål tagas i anspråk. Sedermera har Kungl. Maj:t dels genom nådigt bref den 28 oktober 1904 medgifvit att vissa lägenheter i berörda fastighet, som fortfarande står under generalpoststyrelsens vård, få tillsvidare disponeras af generaltullstyrelsen, och dels genom nådigt bref den 6 maj samma år bemyndigat generalstaben att med generalpoststyrelsen sluta aftal om upplåtande tillsvidare därstädes af erforderliga lokaler för utförande af vissa tillfälliga arbeten vid generalstaben. Något hinder för att taga ifrågavarande hus i anspråk för arméförvaltningens räkning finnes alltså icke.

Sedan Stockholms stadsfullmäktige, efter byggnadsnämndens hörande, vid sammanträde den 18 juni 1897 beslutat det tillägg till den för hufvudstaden gällande regleringsplanen, att kvarteret Memnon, i hvilket det af arméförvaltningen för närvarande disponerade ämbets-

huset är beläget, skulle i regleringsplanen upptagas för att utläggas till öppen plats samt bereda ökad utrymme för torghandeln genom anordnande af saluplatser, saluskjul eller saluhallar, har Kungl. Maj:ten 6 augusti samma år fastställt berörda, af stadsfullmäktige fattade beslut, hvarefter staden förvärfvat och låtit rifva den ena af de båda egendomarna i nämnda kvarter eller det s. k. Lindska huset, uppfördt å tomten n:o 2. Det lär derför vara påtagligt, att staden önskar förvärfva arméförvaltningens hus, uppfördt å tomten n:o 1, innehållande 899,4 kvadratmeter, så snart tillfälle yppas att af statsverket inköpa detsamma.

Af hvad i detta ärende förekommit torde få anses till fullo utredt, att arméförvaltningen är i stort behof af ökad utrymme, samt att sådant icke kan erhållas i dess nuvarande hus. Den omständigheten, att tomten skall utläggas till öppen plats för tillgodoseende af det allmännas behof, är äfven ett skäl att icke genom reparation eller påbyggnad af det därå uppförda huset fördröja genomförandet af beslutet härom. Däremot synes i det förra posthuset vid Rödbodtorget lämpliga och fullt ändamålsenliga lokaler kunna för en med hänsyn till det stora utrymme, som erfordras, jämförelsevis billig kostnad erhållas.

Då något särskildt skäl att bibehålla arméförvaltningens nuvarande hus i statens ägo, om ämbetsverket förflyttas till annan lägenhet, icke lär förefinnas, och då tomten är för staden till förut angifna ändamål behöflig, anser jag denna egendom böra afyttras, hvarigenom förenämnda fond kunde beredas godtgörelse för de medel, som må komma att därifrån utgå för tillbyggnads- och ändringsarbeten i förra posthuset.

Den af arméförvaltningen uppgifna kostnaden, 40,000 kronor, för reparation af gamla och inköp af nya möbler och inventarier samt för flyttning af arkiv, bibliotek m. m., hvilken kostnad ej lämpligen synes böra bestridas vare sig af medel ur omförmälda fond eller af de medel, som inflyta genom försäljning af den utaf arméförvaltningen nu disponerade fastigheten, torde med erforderligt belopp kunna gäldas af besparingar, som å fjärde hufvudtiteln uppkomma.

Under åberopande af hvad jag sålunda anfört, får jag i underdånighet anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva, dels att af fonden för anordnande af lokaler för statens ämbetsverk i hufvudstaden må användas högst 355,000 kronor för utförande af påbyggnads- och inredningsarbeten i förra posthuset vid Rödbodtorget eller fastigheten n:o 1 i kvarteret Sjöraen inom Klara församling i Stockholm, i syfte att därstädes bereda ämbetslokaler för

arméförvaltningen samt fortifikationens och intendenturkårens hufvudstationer m. fl.,

dels ock att, vid bifall härtill, den af arméförvaltningen nu disponerade fastigheten i kvarteret Memnon inom Nikolai församling i Stockholm må försäljas och köpeskillingen tilläggas nämnda fond.»

Hvad departementschefen sålunda hemställt, däruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla; och skulle proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

J. V. Wallin.